

HOĆE LI NAS BUDUĆNOST IZNEVJERITI?

(U povodu 30. obljetnice Ujedinjenih naroda)

Drago Šimundža

Moderni svijet i čovjek promijenili su i još uvijek mijenjaju lice zemlje, izmijenili su i još uvijek mijenjaju sliku svijeta i čovjeka, ali neki unutrašnji rušilački nagon — mada se i on, valja priznati, u mnogome promijenio — još uvijek pokazuje čvrsto konijenje u čovjeku i svijetu. Rušilaštva i nasilja nisu još iščezla sa zemlje, iz ljudskog društva. I što je najbolnije, i tamo gdje se čini da iščezavaju, vrlo često samo se vješto maskiraju, dotično mijenjaju vanjski oblik, a u biti ostaju, kao tajna opasnost, često u suvremenijim i opasnijim oblicima. Ratovi i borbe, na žalost, još uvijek su česte riječi i nemila stvarnost. Neki nesvjesni mehanizmi zaštite i obrane pretvaraju i suvremeni svijet, zajednice i društva, u svijet prisile i nasilja, kakvi su bili i prijašnji svjetovi. Pesimisti će stoga zaključiti da se u tom pogledu ništa bitno ne mijenja ili, još gore — a to se često i govori — da su suvremeni čovjek i ovo naše doba okrutniji nego su to bili prijašnji ljudi i vremena. Neki odavno zastupaju mišljenje da opasnost za čovjeka i njegovu slobodu raste usporedo s porastom razvoja i napretka. Marcuse drži da je današnje društvo sa svojim mehanizmima dirigiranja i prisile u tom pogledu ispred svih dosadašnjih društava.

Mislim da u tim ocjenama postoji vrlo velika vjerojatnost, gotovo sigurnost. No unatoč tome, stvari valja gledati i iz drugog kuta. Opasnost ropstva i modernog zarobljavanja prati danas u svemu svijetu i velika šansa slobode i oslobađanja, humane snošljivosti, suradnje i sporazumijevanja. To pruža nove mogućnosti smirenja i pomirenja, stvara sigurniji temelj zajedničkog rasta, afirmacije čovjeka i zdravoga društva. Naše su perspektive i nade okrenute u tom smjeru. Stoga i ovdje želimo o njima više govoriti. Ne ispuštajući iz vida slabosti našega doba i opasnosti modernoga društva, pred nama se otvara široko područje suradnje, zajedništva i sloge, u kojemu bismo, ako ga iskreno prihvatimo, mogli ostvariti davni san velikih čovjekoljubaca i na taj način započeti novu stranicu povijesti. Ujedinjeni narodi u tome imaju značajnu ulogu.

Bilo bi još uvijek naivno tvrditi da se u današnjem svijetu mogu ostvariti sve ljudske želje i nade; ali je očito da je već današnji čovjek, a posebno onaj sutrašnji, bliži nego ijedan prije njega humanističkoj viziji pomirenja i stvarnog izjednačenja ljudi i naroda, dotično rasa i klasa, uključujući, dakako nacije i države. Naime, uza sva protuslovlja i propuste suvremena društva i narodi nose u sebi osnovnu općeljudsku svijest i težnju da se zbiljski provedu u djelo davne krilatice o slozi, bratstvu, jednakosti i suradnji. Nacionalni sukobi sve više gube na svojoj oštrini, a klasni i rasni problemi, iako još nisu riješeni, postižu svoja najbolja usmjerenja, i na općem planu i u ljudskoj svijesti. Svima nam iz dana u dan postaje sve jasnije da je svaki čovjek, bez obzira na njegove posebnosti i pojed-

nosti, potpuni čovjek sa svim svojim ljudskim pravima i dužnostima. Ovozemaljski kolač i nužni životni prostor — od temeljnih sloboda do gospodarskih prilika — zajednička je baština svakog čovjeka ili, bolje, čovječanstva. U tom smislu se stvaraju i otvaraju novi odnosi i vrednovanja, u kojima pojedinci, rase i klase moraju prepustiti svoju hegemoniju — čovjeku u pravdoljubivoj zajednici.

Posebni problem, čini se, još uvijek predstavljaju zatvorene idejno-ideološke korporacije. Iako i one danas uviđaju da se svijet ne može dijeliti na temelju ovoga ili onoga nazivnika, one ipak predstavljaju stanovite barijere. Frazeologije i vješto manevriranje u ovom našem potrošačkom društvu prijete opasnošću da se spontana stvaralačka evolucija čovjeka i društva, u kojoj je svojedobno tako uvjerljivo govorio de Chardin, pretvori u nove sukobe i daljnja razilaženja. Mada se u načelu ne može opovrgnuti stanovita vrijednost pojedinih idejno-ideoloških objektivna, valja upozoriti na njihovu kratkovidnost i izrazitu opasnost u slučaju samoživosti i samo-precjenjivanja, koje ide do isključivosti i monopoliziranja povijesnih i ljudskih vrednota i dobara.

Pa ipak i ovdje smo optimisti. Iako još nigdje nije do kraja izbrisano nepovjerenje, svugdje se, napokon, osjeća dobronamjerna težnja. Iznimke potvrđuju pravilo. Unatoč svemu čovječanstvo se danas približava svom blagdanu humanog zajedništva. Ne samo društvenom i gospodarskom nego i na drugim područjima. Ja osobno polažem veliku nadu u budućnost. Zajednička kulturna i duhovna baština upućuju na neophodne dodire i suradnju, što obećaje nova zbližavanja, upoznavanja i sporazumijevanja. Svijet se doista širi i biva sve veći, ali u stvari on postaje sve manji, sve tješnji i bliži, međusobno ovisniji i solidarniji. Na to valja računati. Unatoč mehanizmima razdvajanja, postoje očito danas snažne sile adhezije i kohezije. Njima se valja okoristiti. Opća težnja zbližavanja i socijalizacije ljudskog društva pruža nove šanse zajedništvu i premošćavanju raznih barijera. Drugim riječima, kao što danas kulturna, tehnička i gospodarska dobra, unatoč administrativnim granicama, predstavljaju snažne mostove suradnje i sporazumijevanja, tako će sutra duh zajedništva ovladati pojedincima i skupinama, da će se svi, ne odričući se svojih posebnih vrednota, osjetiti ravnopravnim dijelom velike ljudske obitelji. Ekumenski pokreti i pluralistički duh pokoncilске Crkve spontano se uključuju u tu povijesnu maticu snošljivosti i suradnje.

U takvom svijetu ili, točnije, već danas kad se stvara i utire put takvoj budućnosti često se postavlja pitanje osobnih prilika, osobnog rasta i razvoja, dotično temeljnih ljudskih potreba i prava. Naime, pred perspektivom opće socijalizacije i sve veće društvene automatizacije neki se zabrinuto pitaju što će biti od pojedinca, kojega kao da sve više ta socijalizacija i automatizacija zarobljavaju namjesto da mu koriste i služe. Od odgovora na to pitanje ovisi i naš angažman i zalaganje u tom općem procesu društvenog zbližavanja i rasta.

Nije jednostavno i lako davati sigurne prognoze, kad znamo da vrijeme i praksa mijenjaju i određuju pojedine metode i kretanja. No ne smijemo odmah zastati samo na negativnim oblicima jednoga ili drugoga društva,

kao što ne smijemo ni povjerovati da se čovjek jednom zauvijek može »navrnuti« na ovaj ili onaj sustav ili način života. Povijest je u neprestanom razvoju, društvo je u stalnom procesu. Svjetovi se mijenjaju i ljudi u njima, pa prema tome i ljudska shvaćanja i potrebe. U tom smislu ni budućnost, koliko god težila za boljitkom, ne može taj svoj boljitak promatrati kroz prizmu »raja na zemlji«. Stvarnost nije i ne može nikada biti do kraja idealna. Povijest i čovjek doista moraju uvijek pred sobom imati stanoviti ideal, ali taj ideal ne treba shvaćati u smislu nekog statičkog plana, koji će jednom zadovoljiti čovjeka i zaustaviti proces povijesti i društva. Kao što pojedinac stalno u povijesti teži za svojim samo-ostvarenjem i dovršenjem, svjestan da to nikada neće u potpunosti postići, tako i zajednica, i društvo, teže za svojim idealnim dopunjavanjem, koje se uvijek nanovo pokazuje samo kao novi stupanj uspona i pokretač novoga rasta. Sasvim sigurno možemo već danas kazati da ne možemo računati na opću ukrućenost i uniformnost, životnu i misaonu ujednačenost, koje bi jednom zauvijek dovršile izgradnju svijeta i uspostavile idealnu ravnotežu ljudskih odnosa. Današnji dijalog u svijetu i o tome vodi računa. Kao što je sva priroda u svojoj istosti raznolika, ili kao što je čovjek u jedinstvu svoje »naravi« u svojoj osobnosti poseban, tako i svijet, i društvo moraju nužno u svojim zajedničkim oblicima sačuvati mogućnosti vlastite osobnosti i slobodnog samo-ostvarenja, duhovne izgradnje i razvoja svakog pojedinca. Ni religija, religiozna zajednica, Crkva, nije tu izuzeta. Koliko i sama to omogućuje, toliko s pravom zahtijeva da se to i njoj u svijetu ostvaruje. Taj uzajamni proces osobnog rasia i općeg zajedništva sve snažnije prožima našu svijest i povijest, društvo i pojedinca. To, dakako, uključuje čitavu ljestvicu međusobnih prava i sloboda, koje i u najskladnijoj socijalizaciji i zajedništvu nužno zahtijevaju jamstvo vlastitog prostora za slobodno življenje i mišljenje, kao i za plodno i zdravo jedinstvo.

Danas se, čini se, sprema najbolji put da se sve to ostvari. Suvremena raznolikost misli i shvaćanja, dotično teorija i sustava, pružaju najbolje jamstvo da se neće skrenuti u jednu ili drugu skrajnost. A skrajnosti nas nemaju čime obogatiti. Težnja za novim zbližavanjem, odnosno spremnost za nova preispitivanja i vrednovanja svojih i tuđih shvaćanja omogućuju bolje korištenje dosadašnjeg iskustva, postojećih shvaćanja i ideja, u kojima bi morali doći do izražaja svi pozitivni i humani pogledi, bilo s koje strane dolazili. Ne spominjemo ovdje puku sustavnost ili jednosmjernost, jer se one, unatoč svojim mehanizmima stanovite efikasnosti, na ljudskom području najčešće okreću protiv zdravog, kreativnog pluralizma i humanog razvoja. Nasuprot tome spomenimo ulogu dopune i međusobnog korigiranja što ih donose različiti pogledi i shvaćanja. Suvremeni duh suradnje i zajedničke među-ljudske budućnosti računa na taj »koeficijent sigurnosti«, koji u svojoj suprotnosti i zdravim kritikama ublažuje ekstremna rješenja i uvijek nanovo omogućuje stvaralačku akciju u potrebnoj sigurnosti »srednjega puta«, da ne kažemo »povijesnoga kompromisa«.

Ne skrivajući još uvijek zabrinutost za boljitak čovjeka i društva upravo u ovom današnjem svijetu, moramo potvrditi da se taj naš svijet može pred prijašnjima pohvaliti svojom osjetljivošću za osobna prava

čovjeka. Staro isticanje duhovnih vrednota nadopunja se danas jasnim potrebama poboljšanja i humaniziranja konkretnih egzistencijalnih uvjeta. To i u ovom našem potrošačkom društvu kojemu je dobit osnovni pokretač pokazuje da je nemoguće razdvajati čovjeka, dotično društvo na jednostavne faktore. Kao što je čovjek pozvan da bude cjelovita ličnost, tako je i društvo da bude cjeloviti organizam. Revaloriziranje uma i ruke ide skupa. Zdjelica riže i osobne slobode ne može se razdvajati od drugih životnih i duhovnih vrednota.

Dosadašnja kretanja među ljudima i opća težnja za odbacivanjem svakog apsolutizma, bilo u smislu sile, bilo auktoriteta — iako ni jedno ni drugo nije dovoljno otklonjeno iz društva — pružaju stanovito jamstvo da je opća tendencija povijesti da se, uza svu težnju za napretkom i socijalizacijom svijeta, čovjek ne želi odreći svog osobnog razvoja i sigurnosti. Odbacivanje jednostranosti i nasilja očituje izravni duh našega vremena da društvo ne može ići nazad nego naprijed, što znači da se ne može odricati dosadašnjih postignuća u pogledu prava i slobode, dotično društvenih povijesnih standarda. Čovjek je i danas važniji od ideja i stava. Uloge se ne mogu mijenjati.

Očita je činjenica da je nemoguće sve ljude svesti pod isti nazivnik, staviti u isti kalup. Svijet slobode i raznolikosti nužno je podneblje i jedina prava domovina čovjeka. Stoga je jasno da pravi cilj novog humanizma, ma što o tome kazao Althusser, nije samo borba protiv koje-kakvih hegemonija i anarhija, nego isto tako i protiv svake tiranije, idejno-ideološkog manevriranja i parolaštva, te u tom smislu monopoliziranja mentaliteta, i samodostatnosti zatvorenih sustava jednodimenzionalne misli. Poput bistrog gorskog potoka u kojemu se neprestano miješaju struje, i svijet, čini se, moraju neprestano pokretati svježe energije, koje će u međusobnom doticaju rađati uvijek nove matice i sinteze. Odbacujući krajnosti, život se ne može odreći raznolikosti. Tu je očito razlog tolikih novih snaga i pokreta, koji u opreci s ustajalim shvaćanjima predstavljaju uvijek nove prirodne zalihe i izvore. Unatoč sudbinskim snagama potrošačkog društva i pojedinim krajnostima našega staroga svijeta, današnji čovjek zapaža sebičnost ideologije i spontano odbacuje ekstreme, odnosno svaku tiraniju, pa i tiraniju mišljenja. To nam jamči da se budućnost neće iznevjeriti onom boljem, slobodarskom duhu, koji je uvijek u službi čovjeka.

Ako već danas smijemo povjerovati da su najsvjesniji dijelovi čovječanstva savjesno shvatili i prihvatili dužnost da se zajednički bore za stvarni boljitak čovjeka i društva, onda nemamo razloga sumnjati da je njihov objektiv čovjek u svojem totalitetu. U tom cilju će nastaviti dosadašnje uspjehe i mučni rast povijesti. Nova društva i novi svjetovi neće se bez sumnje iznevjeriti davno započetom procesu humaniziranja ljudskih prilika. Skloni smo vjerovati da opći društveni razvoj u svojem magistralnom povijesnom toku samo to potvrđuje. Ako je sloboda misli i stvaralaštva jednom stekla svoje društveno pravo, budućnost joj se neće iznevjeriti. Ona će je jačati i učvršćivati — sve dok ne bi rušila prava i egzistenciju drugoga. Moderni čovjek stoga sve više osjeća da se nova sloga i suradnja moraju zasnivati i graditi na čvrstim teme-

ljima, koji će u boljem zajedništvu i jedinstvu omogućiti maksimum razvoja i rasta, dotično društvene svijesti i utjecaja svakog pojedinca. S novim koracima osjeća se i novi val vrednovanja osobnih i društvenih odnosa, dužnosti i obveza, u kojemu — unatoč svim posebnostima i sve vidljivijem pluralizmu — ljudska zajednica postaje sve svjesnija i odgovornija za svoj cjeloviti rast, to jest za rast i razvoj svih svojih dijelova.

Prednost našega doba, međutim, nije samo u njegovu suprotstavljanju sudbinskoj strani homo politicusa koji se olako zatvara u svoj mali svijet i ostaje u službi zatvorene ideologije, nego još više u razumnom povijesnom slijedu ljudske stvarnosti, u spoznaji da je budućnost čovječanstva u njegovoj iskonskoj širini i snošljivosti, u spremnosti da svojom snagom opće socijalizacije u svoju povijesnu maticu primi i posvoji sva plodna i korisna duhovna i materijalna dobra. U skladu s tim možemo danas govoriti o nužnom jedinstvu svijeta, o njegovoj jedinstvenosti i istodobno o njegovu tako razumljivom pluralizmu. Unatoč oporbi i zaostacima starog rivalstva, novi svijet osjeća da je njegova skladna budućnost u složnoj koegzistenciji. Duhovne snage će tu odigrati značajnu ulogu. Vjere i religije u tome ne smiju izostatiti. Materijalno zajedništvo moraju pratiti ili, bolje, prožimati duhovna povezanost i sporazumijevanje. Odumiranjem jednostranih apsolutističkih shvaćanja i ekskluzivnih ideologija stvara se nova klima u kojoj neće biti teško naći zajednički jezik, to jest snošljivost i mir.

Vjerujem da ima ljudi koji nisu ovoga mišljenja. No moje je osnovno uvjerenje da naša povijest »ide naprijed« i da se čovječanstvo iz dana u dan — što se ne mora shvatiti previše linearno — primiče svojem zajedničkom blagdanu istinite tolerancije i zajedništva, unatoč svim posebnostima i razlikama, koje je nemoguće — bilo bi to gotovo štetno — zaniijekati ili odbaciti. Duh našega vremena svjedok je novoga optimizma. Današnji je čovjek kao nijedan prije u stanju pospješiti davno započeti proces konačne humanizacije društva.

Poznajući dovoljno prilike i mogućnosti, ono što se općenito naziva »la condition humaine«, ne možemo, naravno, sanjati o idealnom svijetu. To bi bila obična utopija, iluzija. No nije iluzija novi duh bratimljenja i suradnje, svijet zajedništva i međusobnog sporazumijevanja. Ako se taj duh do kraja prihvati i ostvari, rivalstva i nasilja izgubit će svaki smisao, bit će svedena na najmanju moguću mjeru. Dakako, u tom slučaju valja priznati činjenice da su svi mesijanizmi samo djelomična oslobađanja, a ideološka obećanja tek pokušaji da se određeno stanje popravi. Stoga treba pozdraviti novi mentalitet koji odbacuje jednodimenzionalna rješenja, krajnosti i monopoliziranja. Svi ratovi i antagonizmi, sva tlačenja i prisile crpili su oduvijek svoj sok iz tih rudnika, iz jednostranosti, recimo, istine i pravde, prema onoj osnovnoj logičkoj pogrešci »pars pro toto« — uzimajući dio pravde za cjelovitu pravdu, dio istine za cjelovitu istinu — nalazili su plodno tlo za svoje korijenje u apsolutističkom, uglavnom gospodarskom i ideološkom podređivanju čovjeka i društva egocentričnim planovima. Dajući stoga svoju potporu novom shvaćanju svijeta i novom mentalitetu, priznajemo i danas opasnost koja prijete, no vjerujemo da suvremeni čovjek neće popustiti zloj staroj kušnji.

Jer, uzaludno bi bilo govoriti o novom humanizmu, o zajedničkom napretku i dobru, ako bi se na jedan ili drugi način u praksi provodili stari sustavi, koji bi, zasnovani na isključivosti, monopolizirali bilo materijalne, bilo duhovne vrednote i tako ponovno zarobili čovjeka. Povijest bi u tom slučaju bila prevarena, budućnost bi nas iznevjerila. Ne može se naime živjeti od lijepih riječi. Naša gledišta ne mogu na to zaboraviti. Stoga s radošću konstatiramo da strančarska nepovjerenja ustupaju sve više mjesta kritičkom rasuđivanju, odnosno da se »ideološka prizma gledanja« — izvorište nesnošljivosti i predrasuda — općenito priznaje takvom i sve više odbacuje u suvremenim susretima i dijalozima.

Vještu pratiocu suvremenih svjetskih zbivanja ne mogu umaknuti iz pogleda i nove tendencije sektaštva. No sve bržim stapanjem svjetova u jedinstvenu zajednicu, u kojoj sve manje igraju ulogu posebnosti i razlike — od nacionalnih i klasnih pa sve do ideoloških i religioznih — vrijeme liječi povijesne rane i smanjuje sukobe. Nije nerealna nada da će budućnost u tome učiniti još veći korak. Pitamo se stoga: za što mi već danas ne bismo objeručke prihvatili temeljne odrednice te budućnosti i skratili joj put? Ne treba se pri tome bojati stanovitih razlika ili s druge strane gubljenja vlastitog identiteta. Razlike su potrebna energija neprestano nužnog dinamizma, a »identitet« nema smisla ako nije stalna potpora novoj slozi i služenju osnovnim težnjama čovječanstva. Život je satkan od egzistencijalnih zapleta, povijest i društvo puni su sukoba. Takav je i put budućnosti. Samo taj put nije put vladavine i nasilja, nego zajedničkog sporazumijevanja i ujedinjavanja. Nije uspjeh u svođenju svega na jedan nazivnik, nego u oplemenjenom i složnom jedinstvu, koje se rađa iz slobodnog zajedništva i jednakosti. Hegemonija i tiranija vratile bi našu budućnost u daleku prošlost. Jedinstvo budućnosti mora tražiti i ostvariti drugi ključ, pravednije odnose: mora priznati svačiju vrijednost, ali isto tako odbaciti i svačiju hegemoniju. U svijetu u kojemu se ne vlada čovjekom nego vlada čovjek — nema drugog izbora. Izbor je samo novi napredak. Smisao je napretka očito u obogaćenju, a ne u uniformiranju i osiromašenju misli, čovjeka i njegovih duhovnih obzorja.

Društvena solidarnost ovoga časa i misaona snošljivost našega vremena novi su poticaji našim nadama. Zajedništvo nije statička jednoličnost, nego dinamično surađivanje i nadopunjavanje. Jasno je samo po sebi da ni u najsloženijoj zajednici, pa bila ona i vrlo mala, ne moraju svi članovi jednako misliti, svi jednako procjenjivati, osjećati i doživljavati — sebe i svijet oko sebe. Što je neko društvo humanije, to je i snošljivije. Što opet ne znači da bi zbog toga moralo biti manje složno i jedinstveno.

Naravno, opći tok zbližavanja ljudi i revaloriziranja njihovih pogleda i shvaćanja ima svoje određene putove i faze. Ti putovi najčešće prolaze već postojećim zajednicama: društvima, nacijama, državama, religioznim skupinama... Pojedinačna prihvaćanja i promicanja »duha vremena« doprinose općem razvoju i mijenjanju krutih shvaćanja, bilo u širim ili manjim zajednicama. A sigurno, koliko su potrebni i snošljivost i

razumijevanje između različitih društveno-povijesnih formacija i zatvorenih skupina, toliko su potrebni i unutar tih zajednica i skupina. U tom smislu je potrebno ta načela promicati najprije u svojoj sredini. Nama je, čini se, to uvijek korisno, jer smo mi ovdje na ovom našem prostoru tijekom povijesti bili često dijeljeni i podijeljeni, te smo zbog toga, izgleda, stekli navike i neke obrambene mehanizme, koji nisu dovoljno osjetljivi na biološko-društveni zakon suradnje i kompromisa. Koji put kao da nas vodi samo ono: ili—ili, a zaboravljamo da bi bilo bolje ono: i—i.

Povijesni kompromis nije nikakvo slučajno pronašašće, to je razumni zakon novoga doba, koji nas sili na snošljivost i suradnju. I nije to znak krize ili nekog sumnjivog sporazuma, nego trajna obveza i jedini realni put zajedničkog boljitka i napretka. Razum mora nadvladati čuvstva, humanost afektivnu isključivost. To su bitni uvjeti suvremenog dijaloga i skladnog zajedništva, koji zaziru od lukavog taktiziranja i samodopadljivog nadmetanja. Teoretska širokogrudnost mora prijeći jednom u plodnu praktičnu akciju bez štetnih primisli, predrasuda i rezervi. Praksa je najbolji dokaz širine duha i jamstvo postavljenih načela.

Naravno, da do toga dođe, potrebno je i međusobno upoznavanje i dijaloško suočavanje, nužno je stvarati i potvrđivati nove odnose i mentalitete. No koliko se tu valja čuvati nekih laskavih udvaranja, toliko se, dakako, treba kloniti fiktivnih dokazivanja. Bez potcjenjivanja ili pak precjenjivanja pojedinaca i njihovih osobnih gledišta danas se kao osnovna odrednica nameću iskreno upoznavanje i praktičko, dobrohotno revaloriziranje zajedničkih vrednota, koje se koji put strančarski obezvreduju i potcjenjuju. To je zapravo put u skladnu zajednicu i bolju budućnost.

Dijalog stoga nije puka moda ili varljiva riječ. U jeku općeg procesa zbližavanja ljudi i kontinenata, kad kulturna i znanstveno-tehnička dobra postaju zajedničko vlasništvo čovječanstva, duhovna snošljivost i suradnja postaju ne samo najpovoljnija nego i najnužnija sredstva, da se u najvećoj mjeri već d a n a s ostvare zajednički naponi i nade. Svi na tome moramo raditi. Od toga, konačno, ovisi hoće li nas budućnost potvrditi ili iznejeriti.

U ovom času kad slavimo tridesetu obljetnicu postojanja Ujedinjenih naroda, slavimo istodobno blagdan humanijeg i ljepšeg zajedništva, razumnih odnosa i prijateljskih veza čitava čovječanstva. Svjesni da svako razdvajanje i izoliranje vodi u regres, svi moramo prionuti uz novi duh snošljivosti i suradnje. U tom smislu ne gledamo u Ujedinjenim narodima samo nekog arbitra u svjetskoj politici ili u vršenju načela Povelje, nego istodobno duhovnog inspiratora i pokretača novog bratimljenja, suradnje i snošljivosti. Čovječanstvo ne može više moriti samo problem mira i rata, ono se sve više susreće s tisuću problema konkretnog življenja, svakodnevnog života. Čovjek je u pitanju. Drugim riječima, nisu jedino važne samo državne granice, nego isto tako i druge ljudske vrednote. Budućnost ne smije na njih zaboraviti.